

Bihary Gábor, DE–BTK, magyar nyelv és irodalom (MA)

*Férfireprezentációk
Gozsdu Elek novelláiban*

Maszkulinkutatás mint elméleti diszpozíció

Koncepció

Gozsdu–novellák antropológiai modelljeinek kiegészítése a nemiség kérdésével → narratív és diszkurzív struktúrák vizsgálata

A koncepciót előlegező receptív nyomok

Lovass Gyula → „[f]érfinovellák, nőknek alig jut itt szerep, a férfi legfeljebb mellékesen szenved vereséget a szerelemben is, hogy sorsa teljesebb legyen.”

Reisz Mihály → „[l]egszívesebben a férfi akaraterejének problémáját boncolgatja. Erről szólnak a legjobban sikerült művei”

Péterfy Jenő olvasásmódja elsősorban antropológiai, a szereplők narratíváiban megjelenő világnézeteket értelmezi

Török Lajos ciklusértelmezés → az antropológiai modellek változása

Maszkulinkutatás mint elméleti diszpozíció

Interpretáció a receptív jegyek összevonásával → pozitívista emberkép és maszkulinitás összefüggései

Maszkulinitás → hegemón maszkulinitás: „a társadalmi nemi gyakorlatok olyan konfigurációja, amely megtestesíti a patriarchátus legitimációs problémájára adott, jelenleg elfogadott választ, és amely garantálja (vagy amelyről úgy hisszük, hogy garantálja) a férfiak domináns és a nők alárendelt helyzetét.”

Femininitások és maszkulinitások kölcsönös vizsgálata

Diszkurzív modellek interpretációja

Megjelenése Gozdu szövegeiben → a maszkulinitások és femininitások megalkotása, a különböző stratégiák konfliktusa

A szereplők célja: a hegemónia, a hatalom diszkurzív megalapozása, birtoklása

A tigris című novella tanulságai – a ‘férfi’ és a hegemonia létrehozásának diszkurzív módjai

Bugát stratégiája – a fizikai erő

feminizálja az idegent
kultúra mint feminin, az emberi természet mint maszkulin – hagyományos bináris oppozíció
érvelési mód: hiperbola
bizonyítás: fizikai erőszak
fokos mint nyílttá tett fallikus szimbólum
narrátor jellemzése – fizikai fölény, test leírása
illokúciós aktus: parancs

Az idegen érvelése – a nyelv ereje

a ‘férfi’ mint gentleman (jó modor, műveltségeszmény) → ironikus ítélet a dzsenti-eszmény felett
érvelési mód: túlzott udvariassági formulák, felülretorizált nyelv
a távcső elrakása – szimbolikus kasztráció
narrátor jellemzése – finom ruházat, kulturális leírás
illokúciós aktus: kérés

A tigris című novella tanulságai

A kocsmárosné alakja

A narrátor szemszögéből mindkét stratégia meggyőzi → alárendelődés a hegemoniának

Esszencialista nőkép → testi szépség, a fizető vendéget kell mulattatnia

Redukált narratív identitás → függőségi viszony (incselkedik), babona a verseny tárgya, nem bírálja

Bugát megsemmisítése → férfiidentitása lényegét, a testi erejét veszíti el (szédül, megszégyenül, elmenekül) → a hegemonia új formája

Az idegen győzelme ironikus győzelem → érvelése dagályos, parodisztikus, valójában nem gentleman → hazudik a nőnek, alkalmi légyottot keres

Konklúzió: a nemi szerepek sokszínűsége és konstrukció volta

Egy falusi mizantróp című novella → az identitás szociáldarwinista alapú létrehozása

Narratív szerkezet → keretes elbeszélés, homodiegetikus narrátor

Pakaszky Pál apológiája E/1-ben → a morál fölszámolása

Érvei a narratív identitás elemei:

a szülők esszenciális képe → apa: fizikai fölény ↔ anya: babona, mese

az anyai princípium lebontása → pozitivista emberkép

Babonás és természettudományos világkép ütköztetése → Pakaszky képtelen uralni és a maga hasznára fordítani

Dzsentriközösség → (politikai) hatalom birtokosai

A patriarchális rend performativitása → úri mulatság, borozás, kártyázás

Karas mint az Apa-kép megismétlődése → szimbolikus apagyilkosság

Egy falusi mizantróp című novella értelmezése

Közösség kiveti magából → a cinkosság feladása/vállalása

Testi, démonizált nőkép → Valli mint *femme fatale* → Pakaszky vétlen

Az új szerep (magányos, természetközeli férfi) narratív megerősítése ↔ a természet leigázója

Önellentmondások → a retorikai struktúra megbomlása, Pakaszky rejtett ítélete önmaga felett

Metaforikus történetvezetés → varjak, a szöveg ítélete Pakaszky felett

Konklúzió: a pozitivista emberkép mint a 'férfi' diszkurzív létrehozásának elsődleges forrása, és e modell elégtelensége

Tanulság, kitekintés

A példák tendenciózus megjelenése

Az étlen farkas → szociáldarwinista apológia

Egy néma apostol → esszencializáló uralmi vágy elégtelensége

Márta → házassági szerepek felcserélődése

Sámson madara → házasság válsága a maszkulinitás válsága miatt

Közös jegy → a maszkulinitások válsága, maszkulinitás létrehozási kísérlete
(főleg szociáldarwinista alapokon)

Köszönöm szépen a figyelmet!

Bihary Gábor, DE–BTK, magyar nyelv és irodalom (MA)
e-mail: biharygabor09@gmail.com

Témavezető: dr. Bényei Péter, egyetemi adjunktus, DE–
BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet